

Borås kommun

Boras.stad@boras.se

Rektorerna vid Viskastrandsgymnasiet

Rektorn vid Enhet A

anna-lena.jacobsson@boras.se

Rektorn vid Enhet B

catarina.bergh@boras.se

Rektorn vid Enhet C

anders.wass@boras.se

Rektorn vid Enhet D

ann-marie.ahlin@boras.se

Beslut för gymnasieskola och gymnasie- särskola

---

efter tillsyn av Viskastrandsgymnasiet
i Borås kommun

Tillsyn i Viskastrandsgymnasiet

Skolinspektionen genomför tillsyn i Borås kommun under våren 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Viskastrandsgymnasiet besöktes av Skolinspektionen mellan den 9 och 12 april 2013.

Viskastrandsgymnasiet är uppdelat i fyra skolenheter med varsin rektor. Vid tillsynen intervjuades varje rektor var för sig och elever och lärare intervjuades per skolenhet. Beslutet omfattar samtliga fyra skolenheters verksamheter. Om inget annat sägs avses samtliga fyra skolenheter i de resonemang som förs. I de fall det skiljer sig åt mellan skolenheterna redovisas det i texten.

Fakta om skolan

Viskastrandsgymnasiet är en kommunal gymnasieskola belägen i Borås kommun. Skolan har cirka 850 elever och är indelad i fyra skolenheter. Enheterna benämns Enhet A, Enhet B, Enhet C och Enhet D. Varje skolenhet leds av en rektor. Skolan har även en gymnasiechef som bland annat är chef för elevhälsan, anställer personal samt samordnar de fyra skolenheternas verksamheter. Vid Viskastrandsgymnasiet finns även gymnasiesärskola som ingår i Enhet C. Elevhälsan, som består av en specialpedagog, två kuratorer, en psykolog, en skolsköterska samt en studie- och yrkesvägledare, delas av skolans fyra enheter.

Skolenhet A omfattar dels utbildning för elever i årskurserna 1 och 2 på fordons- och transportprogrammet och hantverksprogrammet, dels utbildning för elever i årskurs 3 på fordonsprogrammet och industriprogrammet med inriktning snickeri och möbelteknik. Utbildningarna för elever i årskurs 3 bedrivs enligt den gamla gymnasieskolans struktur. Totalt tillhör cirka 230 elever Enhet A.

Skolenhet B omfattar dels utbildning för elever i årskurserna 1 och 2 på el- och energiprogrammet, VVS- och fastighetsprogrammet och estetiska programmet, dels utbildning för elever i årskurs 3 på elprogrammet. Totalt tillhör cirka 250 elever Enhet B.

Skolenhet C omfattar utbildning för eleverna som går bygg- och anläggningsprogrammet i årskurserna 1 och 2 samt eleverna på byggprogrammet i årskurs 3. I Enhet C ingår även gymnasiesärskolan med utbildningar på fordonsprogrammet och hantverksprogrammet. Totalt tillhör cirka 240 elever Enhet C. Av dessa elever går 28 i gymnasiesärskolan.

Skolenhet D omfattar dels utbildning för elever i årskurserna 1 och 2 på industritekniska programmet, dels utbildning för elever i årskurs 3 på industriprogrammet med inriktning svetsteknik, medieprogrammet och det specialutformade IT-programmet (närliggande medieprogrammet). Totalt tillhör cirka 140 elever Enhet D.

Viskastrandsgymnasiet har även knappt tio elever som följer den gymnasiala Lärlingsutbildningen samt ett tjugotal elever som läser programinriktat introduktionsprogram. Ansvar för dessa elever ligger hos den rektor som ansvarar för respektive program som introduktionsprogrammen och lärlingsutbildningen inriktas mot. Lärarna tillhör det programarbetslag och den enhet inom vilken de bedriver merparten av sin undervisning. Lärarna i gymnasiegemensamma ämnen undervisar på ett flertal program inom olika enheter. Utöver ansvaret för de olika enheterna har rektorerna fördelat ansvaret för skolans ämnesgrupper.

Kunskapsresultaten

Enhet A

Av Skolverkets statistik framgår att den genomsnittliga betygspoängen för eleverna som gick ut fordonsprogrammet och industriprogrammet år 2012 var 12,0 respektive 11,6. I riket var motsvarande siffror för dessa program 11,5 och 11,8. Av de elever som gick ut fordonsprogrammet år 2012 blev 71 procent behöriga för universitets- och högskolestudier. I riket var motsvarande siffra 69 procent. Då antalet elever som avslutade sin utbildning på industriprogrammet år 2012 var så pass litet redovisas inte andelen elever som blev behöriga för universitets- och högskolestudier i den offentliga statistiken. Andelen elever som fullföljer utbildningen inom fyra år var 93 procent (77 i riket) på fordonsprogrammet och 59 (80 i riket) på industriprogrammet. Av de elever som avslutade utbildningen på fordonsprogrammet år 2012 fick mellan 79 och 100 procent lägst betyget godkänt i kärnämneskurserna. Lägst andel som minst nådde betyget godkänt var i matematik A. För de karaktärsämneskurser som redovisas i Skolverkets statistik samt projektarbetet fick mellan 98 och 100 procent minst godkänt betyg. Eftersom så få elever på industriprogrammet avslutade sin utbildning under år 2012 finns det ingen komplett offentlig statistik att tillgå över andelen som nådde betyget minst godkänt i kärnämnen.

Enhet B

Enligt Skolverkets statistik var den genomsnittliga betygspoängen 12,6 för de elever som gick ut elprogrammet år 2012. Genomsnittlig betygspoäng i riket för elprogrammet var 12,5. Andelen av dessa elever som blev behöriga till universitets- och högskolestudier var 78 procent (89 procent i riket). Av de elever som avslutade utbildningen på elprogrammet år 2012 fick mellan 84 och 100 procent lägst betyget godkänt i kärnämneskurserna. I naturkunskap A var det lägst

andel som minst nådde betyget godkänt. För de karaktärsämneskurser som redovisas i Skolverkets offentliga statistik samt projektarbetet fick mellan 88 och 100 procent minst godkänt betyg. 94 procent av eleverna vid elprogrammet fullföljde utbildningen inom fyra år (81 procent i riket).

Enhet C

Den genomsnittliga betygspoängen för de elever som gick ut byggprogrammet år 2012 var enligt Skolverkets statistik 13,8 (12,4 i riket). Andelen behöriga elever för universitets- och högskolestudier var 98 procent (82 procent i riket). Av de elever som avslutade utbildningen på byggprogrammet år 2012 fick mellan 91 och 100 procent lägst betyget godkänt i kärnämneskurserna. I estetisk verksamhet var det lägst andel som minst nådde betyget godkänt. För de karaktärsämneskurser som redovisas i Skolverkets offentliga statistik samt projektarbetet fick 100 procent minst betyget godkänt. Samtliga elever på byggprogrammet fullföljde sin utbildning inom fyra år (87 procent i riket). För de fåtalet elever som gick ur hantverksprogrammet och fordonsprogrammet i gymnasieskolan saknas offentlig statistik över kunskapsresultaten. Skolan har inte sammanställt elevernas resultat utan redovisat varje enskilt betyg som satts på de olika kurserna. Vid läsning av dessa resultat framkommer att eleverna, förutom i idrott och hälsa där betyg inte satts för ett fåtal elever, har fått minst godkänt betyg i samtliga ämnen.

Enhet D

Den genomsnittliga betygspoängen för de elever som gick ut medieprogrammet år 2012 var 12,8 (13,4 i riket). Andelen behöriga elever för universitets- och högskolestudier var 85 procent (83 i riket). Motsvarande statistik för de elever som gick ut det specialutformade IT-programmet saknas. Av de elever som avslutade utbildningen på mediaprogrammet fick mellan 86 och 100 procent lägst betyget godkänt i kärnämneskurserna. I naturkunskap A och religionskunskap A var det lägst andel som minst nådde betyget godkänt. I de karaktärsämneskurser som redovisas i Skolverkets offentliga statistik och projektarbetet var det mellan 93 och 100 procent som nådde minst godkänt betyg. Av de elever som avslutade utbildningen på IT-programmet var det mellan 91 och 100 procent av eleverna som minst fick betyget godkänt i kärnämneskurserna. Lägst andel var det i svenska B. På projektarbetet fick 84 procent av eleverna på IT programmet minst godkänt betyg. Statistik över resultat i karaktärsämnena saknas. 90 procent av eleverna på mediaprogrammet fullföljde utbildningen inom fyra år (79 i riket). Motsvarande siffra för IT-programmet var 94 procent (83 i riket).

Helhetsbedömning

Eleverna vid Viskastrandsgymnasiets fyra skolenheter når kunskapsresultat som ligger i paritet med resultaten för respektive program i riket. För byggprogrammet ligger resultaten högre än genomsnittet i riket, medan resultaten för industriprogrammet är något lägre än riksgenomsnittet. Gemensamt för samtliga program är dock att resultaten i matematik är låga. Rektorererna har uppmärksammat detta och inrättat en "matte- och skrivstuga" där elever kan få stöd. Skolenheternas arbete med att ge särskilt stöd uppvisar dock vissa brister. En betydande andel elever har inte nått kravnivån på de nationella kursproven. Skolenheterna saknar dock ett systematiskt arbete för att utreda om dessa elever är i behov av särskilt stöd. Skolinspektionens utredning visar också att rektor inte alltid beslutar om att åtgärdsprogram ska utarbetas eller inte utarbetas vid signaler om att elever riskerar att inte nå kunskapskraven. Vidare uppvisar skolenheternas åtgärdsprogram brister i att beskriva vilka konkreta behov av särskilt stöd eleverna har. Därmed fungerar inte åtgärdsprogrammen som det verktyg det är tänkt att fungera i processen med att ge elever särskilt stöd.

Viskastrandsgymnasiet leds av en gymnasiechef och fyra rektor som ansvarar för varsin skolenhet. Tillsynen visar att det är tydligt för eleverna inom respektive enhet vem som är deras rektor. Tillsynen har också visat att respektive rektor fattar alla de beslut för enskilda elever som åligger rektorn. Dock har det framkommit i tillsynen att elever och lärare inte ens vet om att de tillhör en specifik enhet. Enligt dem så är Viskastrandsskolan en skola och elever och lärare tillhör vissa program och inte enheter. Detta märks bland annat vid granskning av skolans kvalitetsarbete. Skolan bedriver ett kvalitetsarbete på ämnesgrupps- och programnivå. Dock sker inget systematiskt kvalitetsarbete med utgångspunkt från de olika skolenheterna. Det kvalitetsarbete som bedrivs inom ämnesgrupper och programarbetslag saknar i vissa fall aktuell dokumentation.

Ordningsregler samt skolans plan mot kränkande behandling är gemensamma för hela Viskastrandsgymnasiet och av dessa dokument framgår det inte att Viskastrandsgymnasiet består av olika skolenheter. Viskastrandsgymnasiet bedriver ett arbete mot kränkande behandling, men detta arbete brister i systematik och rektorerna tar inte ansvar för att arbetet utgår från respektive skolenhets behov av åtgärder. Det framkommer i samtal med en del av eleverna och elevhälsan att det förekommer kränkningar och trakasserier på skolenheterna. Men de lärare som Skolinspektionen intervjuat uppfattar att kränkningar inte förekommer, eller åtminstone inte i mer än mycket begränsad omfattning. I tillsynen har det kommit fram att Viskastrandsgymnasiet, på uppdrag av kommunen, låtit elever besvara en enkät som bland annat innefattar frågor om tryggheten på skolan. Skolenheterna har emellertid inte fått ta del av resultaten

och således inte kunnat analysera dem. Därmed saknar de ett underlag för att vidta de åtgärder som krävs för att kunna bedriva ett målinriktat arbete mot kränkande behandling. Det har också tydliggjorts i tillsynen att vissa lärare diskuterar värdegrundsfrågor med eleverna vid tillfällena då incidenter uppstår, men att skolan saknar ett systematiskt regelbundet arbete i syfte att skapa en sund värdegrund bland elever och personal. Skolans plan mot kränkande behandling uppfyller inte skollagens krav. Skolinspektionen bedömer att rektorerna inte tagit sitt ansvar som pedagogiska ledare och verkat för att det bedrivs ett kvalitets- och värdegrundsarbete som utgår från respektive skolenhets behov.

Lärare som undervisar i karaktärsämnen ingår i programarbetslag med lärare som undervisar i gymnasiegemensamma ämnen. Inom programarbetslaget förekommer det dock inget planerat, regelbundet samarbete kring hur utbildningen ska planeras och utformas för att inriktas mot elevernas examensmål/ program mål. Under läsåret 2010/11 genomförde Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällskunskaps vid Viskastrandsgymnasiet. I granskningen påtalades att skolan behövde utveckla samverkan mellan lärarna för att nå upp till författningarnas krav. Skolinspektionen finner det därför anmärkningsvärt att skolan inte kommit längre med sitt arbete inom detta område.

Skolinspektionen pekar i denna tillsyn på ett antal områden som huvudman och rektorer måste åtgärda för att förbättra elevernas måluppfyllelse. Mot denna bakgrund fattar Skolinspektionen följande beslut.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Borås kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 26 september 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Borås kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Lärarna ska samverka med varandra i arbetet med att nå utbildningens mål och för att ge eleverna möjlighet att nå examensmålen/ program målen.

Motivering

Enligt läroplanen ska lärarna samverka med varandra för att nå utbildningens mål.

Skolenheternas olika program bildar arbetslag och inom varje program ingår lärare som undervisar i gymnasiegemensamma ämnen och karaktärsämnen. De lärare som undervisar i gymnasiegemensamma ämnen undervisar på ett antal olika program. De lärare Skolinspektionen intervjuat uppger att examensmålen/programmålen sällan diskuteras vid programarbetslagens sammankomster. Lärarna säger att det kan förekomma spontana diskussioner mellan lärare som undervisar i karaktärsämnen och gymnasiegemensamma ämnen kring ämnens beröringspunkter och att detta i vissa fall kan utmynna i att de gymnasiegemensamma ämnena "infärgas" i undervisningen i yrkesämnena. Dock uppger lärarna att rektorerna inte har fokuserat på att lärarna ska ges möjlighet till samverkan kring hur undervisningen ska utformas och inriktas mot utbildningens mål. I den mån det sker ämnesinriktade diskussioner vid de tillfällen programarbetslagen träffas framkommer det under intervjuer att dessa diskussioner oftast fokuserat på undervisningen i karaktärsämnena, där flertalet av lärarna är verksamma, snarare än ämnesövergripande diskussioner om hur samarbete mellan respektive ämnen kan bidra till att undervisningen inriktas mot examensmålen/programmålen.

De intervjuade rektorerna uppger att samverkan mellan lärarna över ämnesgränserna är ett område skolenheterna ska börja prioritera. Dock menar de att det i nuläget endast sker i begränsad omfattning och utan planering.

Utredningen visar att lärare vid samtliga enheter på Viskastrandsgymnasiet inte i tillräcklig utsträckning samverkar med varandra i arbetet med att ge eleverna möjlighet att nå examensmålen/programmålen. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

1 kap. 11 § första stycket skollagen

Lgy 11 2.1 Övergripande mål och riktlinjer, Kunskaper/Lpf 94 2.1 Mål och riktlinjer, Kunskaper

Trygghet och studiero**Bedömning**

Borås kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Det ska för varje skolenhet finnas en plan mot kränkande behandling som anger dels konkreta åtgärder som skolenheten avser att påbörja och genomföra under det kommande året utifrån en aktuell kartläggning, dels en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts.
- Vid varje skolenhet ska det genomföras åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling.
- Det ska finnas ordningsregler som utarbetas under medverkan av eleverna och som följs upp och beslutas av rektor på varje skolenhet.

Motivering

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever samt se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling. Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Enligt skollagen ska det finnas ordningsregler för varje skolenhet. Rektorn beslutar om ordningsreglerna. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet.

Vid granskning av dokument samt i intervjuer med elever, lärare och rektorer framkommer att det finns gemensamma ordningsregler för Viskastrandsgymnasiet men att det saknas ordningsregler för respektive skolenhet som följs upp på varje skolenhet och beslutas av rektor för respektive skolenhet.

Viskastrandsgymnasiet har ett dokument benämnt "Likabehandlingsplan" som innefattar en likabehandlingsplan och en årlig plan mot kränkande behandling. Viskastrandsgymnasiet är indelat i fyra skolenheter med en rektor som ansvarig för respektive enhet. Vid dokumentgranskning framkommer att planen mot kränkande behandling är densamma för alla fyra enheterna. Planen saknar emellertid en redogörelse av vilka behov av åtgärder för att motverka kränkande behandling respektive enhet har. I planen finns ingen redogörelse för vilka konkreta åtgärder som, med utgångspunkt i resultatet av en aktuell kartläggning för respektive skolenhet, ska vidtas under innevarande läsår. Planen saknar även en genomgång av hur föregående års åtgärder har genomförts. Vidare saknar planen rutiner för hur skolan ska agera i de fall vuxna kränker elever.

Intervjuade lärare och elever uppger att lärarna agerar i de fall de ser att elever blir utsatta för kränkande behandling. Vid dessa tillfällen förekommer det även

att lärarna haft kortare värdegrundsdiskussioner med eleverna. Eleverna säger dock att det i övrigt är väldigt sällan som lärarna pratar med dem om hur man ska bete sig mot varandra, om alla människors lika värde och övriga värdegrundrelaterade frågor. Eleverna menar att vissa lärare har sådana diskussioner med dem, men att det hos andra lärare inte förs sådana diskussioner. I intervjuer med lärarna och rektorerna framkommer att lärare och elever vid Viskastrandsgymnasiet ska jobba med ett material benämnt "vi och dom" i syfte att diskutera värdegrundsfrågorna. I intervjuer med eleverna framkommer det emellertid att alla elever inte fått arbeta med detta material utan att det är inriktat mot elever i vissa årskurser.

Ett antal av de elever Skolinspektionen intervjuat uppger att den minoritet av flickor som går på skolan ibland känner sig utsatta för en sexistisk jargong. Vidare säger vissa av eleverna att det förekommer att elever blir utsatta för rasistiska tillmälen. Bland annat benämns ett område på skolan "blatthörnan" och "aphörnan". Enligt eleverna har detta ord även använts av några lärare då de beskriver området. Enligt några elever Skolinspektionen talat med har elever med utländskt påbrå även fått höra "släpp fram aporna, de har inte fått någon mat på över ett år" när de stått i kön till matsalen. Att det förekommer kränkningar och trakasserier bland eleverna och att en del av dem mår dåligt bekräftas i intervju med elevhälsans personal. Merparten av de intervjuade lärarna uppger dock att det är en lugn stämning på skolan och att kränkningar inte utgör något större problem. De intervjuade lärarna säger att de regelbundet träffar eleverna och märker hur de mår. Men de medger dock att de inte har tillgång till aktuella resultat från någon systematisk kartläggning av förekomsten av kränkningar och trakasserier bland eleverna.

En del av de intervjuade eleverna säger att det kan vara en väldigt gubbig/grabbig stämning på de arbetsplatser där de är under sitt arbetsplatsförlagda lärande/sin arbetsplatsförlagda utbildning (APL/APU) och att de upplever stämningen som jobbig. I intervjuer med elever, lärare och rektorer, samt vid granskning av skolans Likabehandlingsplan, framgår dock att skolenheterna inte systematiskt kartlägger hur eleverna mår och om det förekommer att de blir utsatta för kränkande behandling under sin tid på APL/APU. Eleverna vid skolenheterna ska årligen besvara "Skolmiljöenkäten" som kommunen ansvarar för. I intervjuer med rektorer, lärare och elever framkommer att resultatet av föregående års enkät inte blev tillgänglig för lärarna och eleverna. Enligt rektorerna fick de information om att enkätresultaten inte skulle bli tillgängliga i ett så pass sent skede att det inte var möjligt att genomföra någon annan kartläggning för att få fram motsvarande information på skolenhetsnivå. Rektorerna uppger att det därför inte funnits tillgänglig information om tryggheten och förekomsten av kränkningar bland eleverna vid respektive skolenhet. De elever i årskurs 3 som Skolinspektionen intervjuat säger att de förvisso har fått be-

svara Skolmiljöenkäten årligen, men att lärarna aldrig delgett och diskuterat enkätresultaten med dem.

I intervjuer med eleverna har inspektörerna förklarat vad en Likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling är för något. Inspektörerna har frågat om de känner till om "skolan" har en sådan plan, om lärarna någon gång pratat om planen med dem och om eleverna eventuellt fått vara delaktiga i framtagandet av åtgärder för att skapa en trygg miljö på skolan. Flertalet elever har då sagt att de känner igen detta från deras tid i grundskolan och att det under den tiden var diskussion om "dom där sakerna". Endast ett fåtal av de intervjuade eleverna känner dock till att skolan har en sådan plan och de tror att den i så fall endast har presenterats för dem i början av årskurs 1. Ingen av eleverna säger att de upplever att de gjorts delaktiga i något eventuellt arbete med att skapa en trygg miljö på Viskastrandsgymnasiet/skolenheten.

I intervjuer uppger rektorerna att de vet om att det är en otrygg stämning vid de omklädningsrum som ligger i anslutning till elevernas karaktärsämnessalar. Rektorerna uppger att det förekommit att elever blivit inlåsta i de små klädska-
pen i omklädningsrummen och att de inlåsta eleverna då drabbats av pani-
kångest. Vid läsning av Likabehandlingsplanen, samt i intervjuer med lärare och rektorer, framkommer det dock inget som visar att Viskastrandsgymna-
siet/skolenheterna vidtagit konkreta åtgärder för att motverka att dessa kränk-
ningar fortsätter.

Utredningen visar att Viskastrandsgymnasiet har gemensamma ordningsregler men saknar ordningsregler som utarbetats för respektive skolenhet och beslutats av respektive rektor. Utredningen visar vidare att skolenheterna inte bedriver ett målinriktat arbete mot kränkande behandling. En plan mot kränkande behandling ska fungera som ett verktyg för skolan i arbetet med att främja en bra värdegrund och motverka att elever blir utsatta för kränkande behandling. Dock saknar Viskastrandsgymnasiets plan bland annat en beskrivning av vilka specifika behov av åtgärder, med utgångspunkt i en aktuell kartläggning, varje rektors skolenhet har. Därmed har planen inte förutsättningar att fungera som ett effektivt verktyg i arbetet med att motverka kränkningar och skapa en sund värdegrund på skolenheterna. Utredningen visar att det förekommer kränkningar och trakasserier, men att inte någon rektor på ett systematiskt sätt kartlagt detta, vidtagit åtgärder för att förebygga och motverka att kränkningar och trakasserier sker. Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs därmed att avhjälpa bristerna.

Författning

5 kap. 3 § och 6 kap. 6, 7, 8 och 10 §§ skollagen

Lgy 11 2.2 Övergripande mål och riktlinjer, Normer och värden/Lpf 94 Mål och riktlinjer, Normer och värden

Särskilt stöd

Bedömning

Borås kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Rektorn ska se till att behovet av särskilt stöd skyndsamt utreds.
- Rektor ska se till att beslut fattas om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Motivering

Av skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven visar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Enligt skollagen ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd ska rektorn besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Vid granskning av offentlig statistik framkommer att 46 procent av de 204 eleverna vid skolan som gjorde nationellt kursprov i matematik 1a under läsåret 2010/11 fick provbetyget F. Av 53 elever på fordons- och transportprogrammet som gjorde provet var det 62 procent som fick provbetyget F. I intervjuer med lärarna, elevhälsan och rektorerna framkommer att dessa, och andra elever, uppmanas att gå till skolans mattestuga för att få stöd i matematik. Det framkommer även under intervjuer med ovan nämnda grupper, samt elever, att det förekommit för en betydande andel elever att kurser har förlängts med uppe mot två terminer i de fall de inte får godkänt betyg på kursen. I dessa fall har betyg inte satts vid den tidpunkt kursen skulle avslutats. I intervjuer med rektorerna framkommer att det från och med vårterminen 2013 sätts betyg när kurser ska avslutas och elever som inte får ett E eller högre betyg har möjlighet att gå om kursen. I intervjuer framkommer att det inom skolenheterna finns olika syn på vad som ska betecknas som särskilt stöd. Rektorerna och lärarna

medger dock att det finns ett flertal elever som riskerar att inte nå kunskapskraven i respektive kurser men att rektorerna kommit fram till att dessa elever inte ska ges särskilt stöd. Dock finns det inte rektorsbeslut i varje enskilt fall om att åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Intervjuade lärare uppger att det finns ett antal elever som riskerar att inte nå målen, men att dessa elevers eventuella behov av särskilt stöd inte har utretts och att åtgärdsprogram inte har utarbetats. Av de elever Skolinspektionen intervjuat har några uppgett att de fått kurserna förlängda i de fall de riskerat att inte nå målen. Dessa elever säger att de inte har fått något åtgärdsprogram som beskriver behoven av särskilt stöd i dessa ämnen.

I en del av de åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av framgår det inte vilka behov eleven har. Exempelvis beskrivs det i vissa fall att eleven har behov av "att ta igen rester och stöd i matematik och behov av att delta i undervisningen i större utsträckning". Under rubriken "Åtgärder som skolan ska vidta" står det i några fall "att få en sammanställning av undervisande lärare över vilka rester NN har att ta igen" eller att "stöd erbjuds i skriv- och mat-testugan", men det framgår inte av merparten av åtgärdsprogrammen vilka faktiska särskilda stödåtgärder som ska vidtas eller hur åtgärderna ska möta elevens behov av särskilt stöd.

Vissa av åtgärdsprogrammen har rektorn skrivit under, andra har undervisande lärare skrivit under. Rektorerna har emellertid inte uppgett för Skolinspektionen att rätten att besluta om åtgärder delegerats till de aktuella lärarna. Vidare framgår det inte av åtgärdsprogrammen hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Samtliga åtgärdsprogram saknar överklagandehänvisning.

Utredningen visar att rektorerna inte alltid ser till att elevernas behov av särskilt stöd utreds. Skolinspektionen konstaterar att elevers resultat på det nationella kursprovet bör anses vara en stark signal på att de kan vara i behov av särskilt stöd och att en utredning för att fastslå om ett sådant behov föreligger därmed ska göras. Utredningen visar vidare att rektor inte alltid beslutar om att åtgärdsprogram ska utarbetas eller inte utarbetas vid signaler om att elever riskerar att inte nå kunskapskraven. Syftet med ett åtgärdsprogram är, enligt förarbetena till skollagen (prop. 2009/10 s. 290), att det ska vara ett pedagogiskt instrument för planering och samarbete mellan lärare, annan personal t.ex. i elevhälsan, eleven och i förekommande fall vårdnadshavare samt för uppföljning och utvärdering av stödåtgärderna. Utredningen visar dock att skolenheternas åtgärdsprogram inte lever upp till författningarnas krav. Därmed minskar förutsättningarna för åtgärdsprogrammen att vara ett effektivt verktyg i processen med att ge elever särskilt stöd. Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs därmed att avhjälpa bristen.

Författning

3 kap. 8-9 §§ skollagen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen**Bedömning**

Borås kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Rektorn ska ta sitt ansvar som pedagogisk ledare och chef för skolenheten och verka för att utbildningen utvecklas.
- Rektorn ska ansvara för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.
- Rektor ska ansvara för att kvalitetsarbetet är dokumenterat.

Motivering

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i skollagen eller andra författningar. Enligt förarbetena till skollagen (2009/10:165) avser rektorns lednings- och samordningsansvar generella frågor, till exempel den övergripande organisationen av det pedagogiska arbetet, arbetet med elever i behov av särskilt stöd, kompetensutveckling av personalen, utarbetande av ordningsregler, arbetet för att motverka kränkande behandling av elever samt kvalitetsarbetet på skolenhetsnivå. Enligt skollagen ska varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska genomföras även på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål för utbildningen som finns i skollagen och andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Enligt läroplanen har rektor ansvar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen.

Vid Viskastrandsgymnasiet finns fyra rektorer som ansvarar för de program som ingår i respektive skolenhet vid gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Utöver rektorerna har skolan en gymnasiechef. Organiseringen av skolan innebär att de fyra rektorerna ska ha pedagogiskt ansvar inom sina respektive enheter. I kontakter med Skolinspektionen har huvudmannen uppgett att Viskastrandsgymnasiet ska betraktas som en verksamhet bestående av fyra skolenheter. I intervju uppger gymnasiechefen att hans roll främst består i att ge rektorerna förutsättningar att utöva sitt ledarskap över respektive skolenhet. Inför

Skolinspektionens tillsyn av Viskastrandsgymnasiet har aktuell dokumentation av skolans systematiska kvalitetsarbete begärts in. Den dokumentation som skolan gett in beskriver de sammanställningar och analyser av resultaten som gjorts på programnivå samt ämnesgruppsnivå. Ungefär hälften av dokumenten är inaktuella då de innehåller beskrivningar och analyser av resultaten för läsåret 2010/11. Sammanställningar och analyser av resultaten på skolenhetsnivå saknas.

Rektorerna uppger i intervjuer med Skolinspektionen att det är tydligt för dem att skolan är indelad i fyra skolenheter och att varje rektor har ansvar för en skolenhet. Elever och lärare vid Viskastrandsgymnasiets samtliga skolenheter uppger dock att de inte känner till att de tillhör någon av skolenheterna A, B, C eller D. Elever och lärare uppger istället att de har sin tillhörighet vid programmet/programarbetslaget och att deras program tillsammans med övriga program utgör skolan Viskastrandsgymnasiet.

I intervjuer med lärarna framkommer att skolan genomför sammanställningar och analyser av elevernas kunskapsresultat på program- och ämnesgruppsnivå. Detta sker oftast i slutet av vårterminen och arbetet tar sin utgångspunkt i de betygsresultat som nåtts under läsåret. Lärarna säger att de vid dessa tillfällen samlas inom ämnesgrupperna och sammanställer och analyserar elevernas resultat. Därefter förs viss diskussion av elevernas resultat även inom programarbetslagen. Gymnasiesärskolan ingår i Enhet C tillsammans med byggprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet. De intervjuade lärarna vid gymnasiesärskolan uppger att de i de flesta fall ses som en autonom del av Viskastrandsgymnasiet och upplever att de sällan bjuds in till skolövergripande aktiviteter och aldrig bedriver något gemensamt kvalitetsarbete tillsammans med lärarna vid övriga program inom Enhet C. Lärarna vid de andra enheterna uppger att inte heller de deltar i något skolenhetsövergripande kvalitetsarbete bestående av gemensam planering av kvalitetsarbete samt sammanställningar och analyser av resultaten på skolenhetsnivå.

Vid granskning av Viskastrandsgymnasiets plan mot kränkande behandling framkommer att planen är gemensam för de fyra skolenheterna. Det framgår vidare av planen att skolans värdegrundsarbete utgår från Viskastrandsgymnasiet som helhet utan hänsyn tagen till eventuella behov av åtgärder inom respektive skolenhet. Planen mot kränkande behandling är beslutad av gymnasiechefen för Viskastrandsgymnasiet och inte rektorerna för de fyra skolenheterna. Viskastrandsgymnasiet har gemensamma ordningsregler men saknar ordningsregler som respektive rektor beslutat om för sin skolenhet.

Utredningen visar att respektive rektor vid Viskastrandsgymnasiet inte tar sitt ansvar som pedagogisk ledare och verkar för att utbildningen utvecklas vid sin skolenhet. I en rektors ansvar som pedagogisk ledare ingår bland annat att ta

ansvar för att det vid skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete. Ett systematiskt kvalitetsarbete syftar bland annat till att ge rektorn nödvändig insyn i verksamheten för att på så vis kunna analysera vilka förbättringsområden som finns och vilka åtgärder som behöver sättas in i syfte att utveckla utbildningen vid skolenheten. Vid Skolinspektionens utredning framkommer att ett kvalitetsarbete bedrivs inom de olika ämnes- och programarbetslagen. Utredningen visar dock att skolan saknar ett kvalitetsarbete som under rektors ledning tar sin utgångspunkt i varje skolenhets behov av utveckling. Vidare visar utredningen att dokumentationen av det kvalitetsarbete som genomförts inom respektive ämnes- och programarbetslag i ett antal fall är inaktuell. Utredningen visar även att rektorerna inte heller har tydliggjort sitt ansvar för sin skolenhet för de lärare och elever som ingår i skolenheten. Rektorerna tar inte ansvar för att ordningsregler och värdegrundsarbetet utgår från varje skolenhets behov. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

2 kap. 9-10 §§ och 4 kap. 4-6 §§ skollagen

Lgy 11 2.6 Rektorns ansvar / Lpf 94 2.6 Rektors ansvar

Erbjudande av utbildning

Bedömning

Borås kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning.

- Rektorn ska besluta, efter samråd med elevens och elevens vårdnadshavare, vilket nationellt eller specialutformat program i gymnasiesärskolan som eleven ska gå på och om eleven kan läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner.

Motivering

Enligt skollagen ska rektorn besluta, efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare, vilket nationellt eller specialutformat program som en elev ska gå.

Eleverna i gymnasiesärskolan vid Viskastrandsgymnasiet har rektorn för Enhet C som sin rektor. I intervjuer med rektorn och lärare samt vid granskning av dokument framkommer det dock att det inte är rektorn för Enhet C som tar beslut om vilket nationellt program eleverna ska gå på. Detta beslut fattas istället av rektorn för en annan av huvudmannens gymnasieskolor.

Utredningen visar att rektorn för eleverna i gymnasiesärskolan vid Enhet C inte beslutar om vilket program eleverna vid gymnasiesärskolan på Viskastrands-gymnasiet ska gå. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

19 kap. 5 § skollagen/6 kap. 2 a § 1985 års skollag

Omfattning, innehåll och resurstillgång

Bedömning

Borås kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Omfattning, innehåll och resurstillgång.

- Alla introduktionsprogram ska följa den plan för utbildningen som visar utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll och som huvudmannen har upprättat.

Motivering

Enligt skollagen ska utbildningen på ett introduktionsprogram följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165) framgår att utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll bör framgå av planen för utbildningen.

Vid granskning av huvudmannens delegationsordning framkommer att ansvaret för att en plan för utbildningen upprättas för eleverna som följer huvudmannens introduktionsprogram är delegerat till rektorn för Tullengymnasiet i Borås kommun. De elever som går introduktionsprogram vid Viskastrands-gymnasiet går, enligt rektorerna vid Viskastrands-gymnasiet, programriktat individuellt val. I intervjuer med de rektorer som ansvarar för skolans elever på introduktionsprogrammen framkommer att skolan inte tagit del av den plan för deras utbildning som rektorn för Tullengymnasiet upprättat.

Utredningen visar att inte någon av rektorerna för Viskastrandsgymnasiets skolenheter tagit del av den plan som gäller för utbildningen på introduktionsprogrammen och därmed inte kan säkerställa att introduktionsutbildningen följer den plan som beslutats av huvudmannen. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

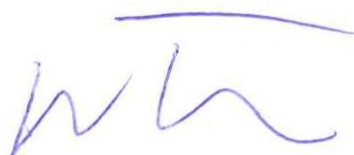
17 kap. 7 § skollagen

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsrådet Mats Löwing, avdelningsjuristen Johan Kylenfelt och enhetsjuristen Julie Svane deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Hans Larson
Enhetschef

Daniel Talje
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med

anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).